

**DICCIONARIO
GRIEGO-ESPAÑOL**

heleníst.

Anonymi Medici (Anon.Med.)

Schoene, H., «Zwei Listen Chirurgischer instrumente», *Hermes* 38, 1903, pp. 280-284.

Ferr. = *Ferramentorum nomina* (cit. por p.).

Schoene 1903.pdf

ZWEI LISTEN CHIRURGISCHER INSTRUMENTE.

Im Codex Parisinus latinus 11219, einer Pergamenthandschrift des IX. Jhs.,¹⁾ steht fol. 36^v folgendes Bruchstück:

Incipiunt ferramentorum nomina.

*Necesse est universorum ferramentorum nomina dicere ita. his-
miliarium flebotomum cacias pteriotimum paracen teter mele spato-
mele auriscalpium diripinum et copetis xyster meningo filax gram-
mister fenicus parastoleus angistrum sarcolabon ostanaboleos osteagra
et folocus perixister macherium malium tricolabon ostalmos tater
blefarocatochon antiboladium acus epicopon rinuspatium rinotorine
rizoagra odontagra odontoxister mascololabeos plioprister naboleus
syringotomum lithothomum methrochites cefaloclases enbriotomum di-
oster cestros peribabeos prasia calamiscos quitiscos otemquites epi-
bastes glossocathocon stafilotomon fisiter aridin pionin tripanin stafilo-
cautes antiothomon olyphoxyster tetrafixos incliridium nasticium del-
tarium psallidium.*

Eine ähnliche Liste, die jedoch umfangreicher und alphabetisch geordnet ist, hat Fr. R. Dietz in seiner heute sehr seltenen Habilitationsschrift aus dem Laurentianus gr. LXXIV 2 (Perg. Hs. des XI. Jhs.) veröffentlicht²⁾; der Titel lautet: *ὀνόματα τῶν ἰατρικῶν ἐργαλείων κατὰ στοιχείον, ἃ ἐν ταῖς χειρουργαῖς χρῶ-
μεθα* ^{μεθ} (χω^α die von mir nachverglichene Handschrift, οἷς . . χρῶ-
μεθα Dietz). Die beiden Zusammenstellungen sind unabhängig von einander, was sich u. a. auch daraus ergibt, dass mehrmals die eine Liste das Deminutivum eines Namens giebt, der in der anderen

1) Vgl. Delisle, *Inventaire des manuscrits Latins* p. 114.

2) *Severi iatrosophistae de clysteribus liber ad fidem cod. manuscripti unci Florentini primum graece editus* (Regimontii Prussorum 1836) im Anhang S. 46—48. Durch Vermittelung A. Brinkmanns hat mir Herr Dir. Dr. Boysen ein überzähliges Exemplar der Königsberger Universitätsbibliothek gütigst zur Verfügung gestellt.

auftritt; aber sie treffen natürlich in zahlreichen Artikeln zusammen. Es scheint daher, um die Nachprüfung zu erleichtern, am zweckmässigsten, in drei Columnen die griechische und die lateinische Ueberlieferung sowie die herzustellenden Formen nebeneinander zu stellen; Accente und Spiritus der Florentiner Handschrift bleiben, als für uns nicht verbindlich, fort. Die Identification der Namen mit den zahlreichen antiken Instrumenten, die in Pompeji und anderwärts zu Tage gekommen sind, muss den Medizinern überlassen bleiben, aus deren Kreise neuerdings sehr nützliche Arbeiten über diesen Gegenstand gekommen sind¹⁾; die vorliegende Publication erhebt keinen weiteren Anspruch als den, die sachlich und sprachlich gleichmässig interessanten Listen nach den Handschriften vorzulegen.

Ann. Med. Ferr.

Lesung des Laur. gr. 74, 2:	Lesung des Paris. lat. 11219:	Herzustellen ist:
αγκιστρα	<i>angistrum</i>	ἄγκιστρα
αγκίς	vgl. <i>acus</i>	ἀκίς
ακμαδιον	fehlt	fragl.; ἀκονάδιον Dietz
αντιβολαδιον	<i>antiboladium</i>	ἀντιβολάδιον
αντό ^{τ μ}	<i>antiothomum</i>	ἀντιοτόμον (?)
αντοπτρα	fehlt	ἀντόπτρα
αξυστηρ	fehlt	ἀ<πο>ξυστήρ
αρίς	<i>aridion</i>	ἀρίς und ἀρίδιον
Φ βλεβοτομον	fehlt	βλεφαροτόμον
Φ βλεφροκα ^{τχ}	<i>blefarocatochon</i>	βλεφαροκάτοχον
βουγλωσσον	fehlt	βούγλωσσον
γλωσσοκατοχον	<i>glossocathocon</i>	γλωσσοκάτοχον
γραμιστηρ	<i>grammister</i>	γραμμιστήρ
διαστολεϋς	fehlt	διαστολεύς
διπυρινον	<i>diripinum</i>	διπύρηνον
διόπτρα	fehlt	διόπτρα

1) Dr. P. Hamonic, La chirurgie et la médecine d'autrefois d'après une première série d'instruments anciens renfermés dans mes collections (Paris 1900). Dr. V. Deneffe, Le speculum de la matrice à travers les âges (Anvers 1902). Aeltere Litteratur bei Daremberg-Saglio, Dict. des antiquités unter 'Chirurgie' und 'Médecin'; Gurlt, Geschichte der Chirurgie I 313 f. 505 f. nebst Tafel I—III; Bloch in Neuburger-Pagels Handbuch d. Geschichte d. Medizin I 554 Anm. 2.

διοστηρ	<i>dioster</i>	διωστήρ
εγκοπεύς	<i>ei copetis</i>	ἐκκοπεύς
εθερολογος	fehlt	ἐθειρολόγος
εμβρουλκος	fehlt	ἐμβρουλκός
εμβρουτομον	<i>embriotomum</i>	ἐμβρουτόμον
εμβρουθλάστης	fehlt	ἐμβρουθλάστης
εμβρουσφακτης	fehlt	ἐμβρουσφάκτης
ενετηρ	fehlt	ἐνετήρ
εντεφυλαξ	fehlt	ἐντε(ρο)φύλαξ
επικοπιον	<i>epicopo</i>	ἐπικόπων
επικρουστιον	fehlt	ἐπικρούστιον
καθετηρ	fehlt	καθετήρ
καλαμισκος	<i>calamiscos</i>	καλαμίσκος
κασια	<i>cacias</i>	κατιάς
κεστωρ	<i>cestros</i>	κέστρος
καυλοκλυστηρ	fehlt	καυλοκλυστήρ
κυαθίσκος	<i>quiatiscos</i>	κυαθίσκος
κλυστηρ	fehlt	κλυστήρ
κυνοραφον	fehlt	κυνοράφιον
λαβις	fehlt	λάβις
λεπταριον	fehlt	λεπτάριον
λεπτομηλη	fehlt	λεπτομήλη
λιθοτομον	<i>lithothomum</i>	λιθοτόμον
μαχαιριον	<i>macherium</i>	μαχαίριον
μασχαλαβες	<i>mascalolabeos</i>	μασχαλολαβεύς
μηλη	<i>mele</i>	μήλη
μηλοτις	fehlt	μηλωτίς
μηνιγγοφυλαξ	<i>meningophila</i>	μηνιγγοφύλαξ
μητρανυκτης	fehlt	μητρανύκτης
μητρεγχυτης	<i>metrochites</i>	μητρεγχύτης
οξια	fehlt	ὄξεια
οξυλαβιδιον	fehlt	ὄξυλαβιδιον
οδονταγρα	<i>odontagra</i>	ὀδοντάγρα
οδοντοξυστης	<i>odontoxister</i>	ὀδοντοξυστήρ ¹⁾
οσταγρα	<i>osteagra</i>	ὀστεάγρα od. ὀστάγρα
οστεγχυτης	fehlt	ὀστεγχύτης
οστανалаβες	fehlt	ὀστανалаβεύς

1) ὀδοντοξύστης hat bei Pollux IV 181 die Hs. A; ὀδοντοξείστης die anderen.

οφθαλμοστατης	ostalmostater	ὀφθαλμοστατήρ
παρακεντηριος	paracenteter	παρακεντητήριος und παρακεντητήρ
παραστολευς	parastoleus	παραστολεύς
περ : Ξυστης (sic)	perixister	περιξυστήρ
περιλαβες	peribabeos	περιλαβεύς
πλευροπρή ^{στ}	pliroprister	πλευροπριστήρ
πολυσφακτης	fehlt	πολυ(πο)σφάκτης
πριον	pionin	πρίων und πριόνιον
πρασια	prasia	πρασιά (?)
περυγοτομο	pteriolum	πτερυγοτόμον
πυαλος	fehlt	πύαλος
πνουλκος	fehlt	πνουλκός
ραφιδες	vgl. acus	ράφιδες
ρινη το ρινιον	rinotorine	ρίνοτορίνη und ρινο- τορίνιον
ρινοσπαθιον	rinuspatium	ρίνοσπάθιον
σαλπιν ^η	fehlt	fraglich
σαρκολαβον	sarcolabon	σαρκολάβον
σμηλα	vgl. hismiliarium	σμήλα und σμιλάριον
σιφων	fehlt	σίφων
σκυθομηλη	fehlt	fraglich
σκηνοραφιον	fehlt	σκηνορράφιον
σπαθομηλη	spatomele	σπαθομήλη
σταφυλολαβις	fehlt	σταφυλολάβις
σταφυλοκαυστης	stafilocantes	σταφυλοκαύστης
σταφυλοτομον	stafilotomon	σταφυλοτόμον
στομα ^τ	fehlt	fraglich
συριγγοτομον	syringotomum	συριγγοτόμον
τετραπιαλος	tetrapicos	fraglich
τρυπανον	tripanin	τρύπανον und τρυ- πάνιον
τριχολαβον	tricolabon	τριχολάβον
υπερβιβαστηρ	vgl. epibastes	ὑπερβιβαστήρ
φλεβοτομον	flebotomum	φλεβοτόμον
χαρακτης	fehlt	χαρακτής
χυνικις	fehlt	χοινικίς
ψαλις	psallidium	ψαλίς und ψαλίδιον

<i>auriscalpium</i>	<i>auriscalpium</i> ¹⁾
<i>xyster</i>	ξύστήρ
<i>fenicus</i>	viell. σφηνίσκος
<i>ostanaboleos</i>	όσταναβολεύς
<i>etfolocus</i>	fraglich
<i>malium</i>	fraglich
<i>rizoagra</i>	ρίζαγρα
<i>naboleus</i>	άναβολεύς
<i>cefaloclases</i>	κεφαλοκλάστης
<i>otemquites</i>	ώτεγχύτης
<i>epibastes</i>	viell. επιβιβαστήρ
<i>fisiter</i>	φυσστήρ
<i>olypoxyster</i>	πολυποξύστήρ
<i>incliridium</i>	viell. έγχειρίδιον ²⁾
<i>nasticium</i>	ναρθήκιον
<i>deltarium</i>	δελτάριον

1) Griechisch heisst das *ώτογλύφης*: Pollux IV 181.

2) Isidor Etymolog. IV 11 (de instrumentis medicorum): *Enchiridium dictum quod manu adstringitur, dum plurima contineat ferramenta, χείρ enim graece manus vocatur.*

Charlottenburg.

H. SCHOENE.